

FRAN VLADIMIR TONČIČ:

Petar II. Petrović Njegoš.

Ob priliki prenosa njegovih kosti na Lovćen dne 21. septembra 1925.

ovćen! Misli vseh Jugoslovenov so dne 21. septembra t. l. letele na »goro svobode«, na Lovćen. Na Lovćen so se tega dne vračale med velikimi slavnostmi kosti velikega vladike in pesnika svobode — Petra II. Petrovića Njegoša. Za majhno Črno goro je Lovćen tako velikega pomena, kakor je za nas danes Triglav in Snežnik. Ta hrib, ki se na eni strani strmo spušča k Boki Kotorski, je »ključ svobode« za Črno goro, ker zapira in zakriva na drugi strani malo kamenito pokrajino črnih gorá, kjer prebiva siromašno, a junaško in svobodoljubno prebivalstvo. Z Lovćena se nudi krasen razgled na naš Jadran, na vso Črno goro in na dalmatinsko obalo. Dviga se nad Cetinjem in Njegoši, kjer je bilo več stoletij središče Črne gore.

Tam na Njegoših se je rodil dne 1. novembra 1813. Petar Petrović Njegoš, a na krstu so mu dali ime Radivoj ali Rade, po priimku pa se je zval Tomov. Njegov stric je bil Petar I., vladika in gospodar Črne gore. V Črni gori je vladal takrat običaj, da je bil vrhovni cerkveni predstojnik — vladika — obenem tudi posvetni vrhovni poglavar — gospodar.

Leta 1825. ga je vzel stric k sebi na Cetinje, da se šola v Cetinjskem samostanu, odkoder ga je kmalu poslal na Toplo v Boki Kotorski k menihu savinskega samostana Josipu Tripoviću, ki je bil tedaj na glasu kot dober učitelj. Čeprav je stari vladika skrbel, da dobro vzgoji mladega Radivoja, vendar ni bil njega določil za svojega naslednika, ampak njegovega starejšega brata Đorđa (Jurija), ki ga je v ta namen poslal v Petrograd. Đorđe se je pa odrekel meniškemu stanu ter je namesto meniškega plašča in kamilavke (meniške čepice) opasal sabljo in vstopil vrusko konjenico. Tedaj je Petar I. takoj določil mladega Radivoja sebi za naslednika. Ko je l. 1827. došel na Cetinje znani pesnik Simo Milutinović-Sarajlija, je postal tajnik starega vladike in učitelj Radivojev. Proti koncu leta 1830. umre Petar I., a v svoji oporoki imenuje Radivoja za »naslednika, upravitelja in branitelja vsega, kar pripada narodu, cerkvi in njemu«.

Tako je torej bilo Radivoju komaj 17 let, ko mu je pripadlo nasledstvo Petra I., a naloga, ki ga je čakala, je bila že sama po sebi težka. Čas je namreč zahteval, da se preuredi Črna gora, ki je bila dotlej, kar se uredbe tiče, na nizki prvotni stopnji, posebno pa da se privede do državne skupnosti in samostojnosti. Črna gora je bila dotlej skupina napol neodvisnih, a napol odvisnih gorskih plemen, ki

so sedaj vladiko slušali, sedaj ne, in ki je potrebovala, da se izpremeni v pravo državo, njihov cerkveni starešina pa v pravega vladarja. Pred vsem je ukinił »governatorstvo« (upraviteljstvo), ki je ostalo — čeprav samo po imenu — od onega časa, ko so se proti koncu XVII. stoletja združili z Benečani, a »governatorja« (upravitelja) Vuka Radonjića prežene iz Črne gore. Tako se osvobodi tekmeča, ki bi mu bil na poti v njegovi posvetni vlasti. Leta 1831. je mladi Rade postal menih v Peči, kjer ga je posvetil ondotni patrijarh kot arhimandrita cetinjskega samostana, pri čemer se je dosedanji Radivoj — na čast pokojnemu vladiki — prozval za Petra. On je sedaj napravil prvi

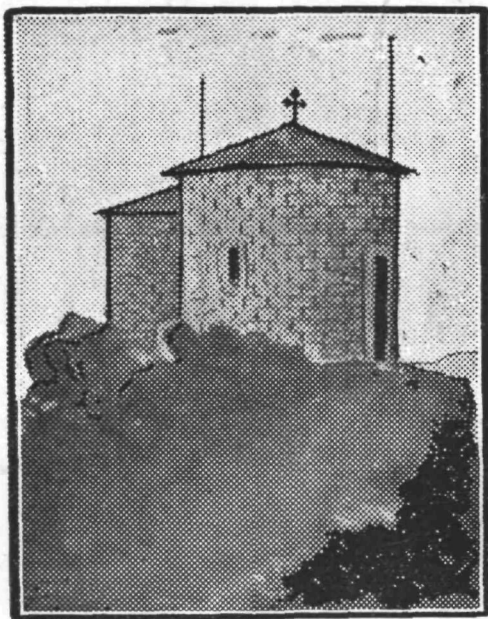
Petar II. Petrović Njegoš

korak k državni uredbi Črne gore. Osnoval je »senat« kot »veliko sodišče« za vso državo in »gvardijo« (stražo) 164 mladeničev, ki je morala s silo, kjer bi bila potreba, izvršiti sklepe senata in pomiriti kot »malo sodišče« spore v okrajih.

Ko je tako uvedel red v državi, se odpravi Petar II. meseca junija 1833. v Petrograd, da ga posvetijo za vladiko. V Petrogradu je bil lepo sprejet in takoj posvečen v vladiko, a s svojim razumnim vedenjem in z lepo zunanostjo si je pridobil naklonjenost carja Nikole, njegovih dvorjanikov in drugih odličnih Rusov, tako da se je vrnil kot prvi v Rusiji posvečeni vladika črnogorski in priznan varovanec ruskega carja in ruske vlade. Ko se je vrnil iz Rusije, je takoj na

Cetinju ustanovil prvo osnovno šolo v Črni gori, za učence pa je uredil »blagodejanje« (konvikt) v samostanu. V začetku l. 1834. je osnoval tudi tiskarno, iz katere je najprej izšel njegov prvi pesniški sad »Pustinjak cetinjski« (Cetinjski puščavnik). Leta 1836. je potoval drugič v Rusijo in tam izprosil izdatnejšo pomoč ruske vlade Črni gori. Sedaj je imel torej več sredstev na razpolago in je začel delati ceste, zidati skladišča za žito, še eno šolo, večjo stavbo zase in za senat itd., a uredil je tudi svoje odnošaje z Avstrijo.

Mnogo neprilik mu je povzročal skadrski paša Skopljak. Vse vojne, ki jih je vodil vladika Petar II., so imele to svrho, da si Črna

Njegoševa grobnica na Lovčenu

gora ohrani ona zemljišča, katera je pridobila v prejšnjih bojih. Dva-krat se je moral junaško biti s Turki. Leta 1844. je prejel naslov mitropolita. Leta 1847. je bil tudi na Dunaju, kamor se je napotil, da v neki zadevi posreduje, a ko se je vrnil, je dobil doma nered, ker so se mnogi Črnogorci, podkupljeni od Osman-paše, uprli in uprizorili vstajo, ki jo je moral s silo udušiti.

Ko je napočilo viharno leto 1848., je takoj izdal proglas na prebivalstvo Boke Kotorske in Dubrovnika, naj bo s srcem in z dušo vdano svoji narodnosti ter zvesto in poslušno banu Jelačiću. Ko se je pa ban Jelačić na čelu Hrvatov začel vojevati z Madžari, tedaj je vladika z navdušenjem opazoval te dogodke, ker je bil prepričan kot

največji Slovan tedanje dobe, da je že napočil čas, ko se bodo vsi Slovani osvobodili izpod tujega jarma. Vladika je nekoliko časa pred novembrom l. 1848. pismeno ponudil Jelačiču svojo pomoč, a ko se mu je Jelačič zahvalil zanj, izgovarjaje se, da pomoči ne potrebuje, mu vladika ponovno ponudi svojo pomoč, dajoč odduška kot nikjer drugje svojemu plemenitemu jugoslovenskemu domoljubju in svojim upom v Jelačiča. »Tebe je tajna sudbina« — mu piše — »na čelo južnih Slavena postavila...«

Ker se ti njegovi upi niso uresničili, je začel bolehati, a bolezen se mu je od žalosti poslabšala. Tako bolan je iskal zdravja v Italiji. Bil je dvakrat v Benetkah in v Napolju, toda izlečil se ni več. V svoji bolezni se je tako nekega lepega dne zopet vzel na Lovčen in od tam gledal proti ljubljeni svoji Črni gori in proti ostali — takrat še podjarmljeni jugoslovenski zemlji in odločil: »Tu neka mi se iskopa grob!«

Dne 31. oktobra 1851., še niti 38 let star, izdihne svojo veliko in plemenito jugoslovensko dušo. Že pred smrtjo si je dal sezidati na vrhu Lovčena cerkvico in grob, a l. 1855. so prenesli njegove telesne ostanke na Lovčen.

Leta 1916., ko je vihrala svetovna vojna in so Nemci zasedli tudi Lovčen, niso nemške tolpe niti mrtvih pustile na miru ter so z Lovčena odnesli njegove kosti. Dne 21. septembra 1925. so pa te kosti vrnili tja, kjer si je veliki Slovan sam izbral prostor, da mu naj počivajo.

Ne samo mala Črna gora, nego tudi vsa Jugoslavija mu ne bi mogla dati za večni počitek lepšega in primernejšega mesta.

FR. LOČNIŠKAR:

Dete se igra.

sako jutro opazujem pod oknom igrajoče se dete. Lepo jutro se razliva na zemljo, a dete ga ne vidi; ne vidi lepote okrog sebe, ker je preveč zaverovano v delo svojih rok. To je njegovo vse: delo, delo, delo. —

Iz kamenja in kosov opeke sestavlja že celo uro hišico, ki se mu sproti podira. A nikoli se dete ne razjezi, kvečjemu začuden »na!« se mu izvije iz prsi. In zopet začne iznova z isto potrpežljivostjo kakor prvič. Nič ne de, če se delo tudi sedaj ne posreči. Senca bridkega spoznanja mu nikoli ne zatemni jasnega obraza. Z istim veseljem gre zopet in zopet na novo delo.

Blagor ti, dete! Da bi bili vsi, kakor si ti!